

ПРЕДГОВОР

За Србију се може констатовати да се крајем двадесеток века, као и већина социјалистичких земаља, нашла у економским, социјалним и политичким проблемима, а привредни субјекти у тешким условима привређивања. У таким условима морала је да крене у преуређење државе и привреде или једном речју у процес транзиције. Овај термин је нова реч у савременом научном и политичком вокабулару и његова колоквијална и стручна употреба не значи истовремено откривање и расветљавање суштине и домаћаја тог термина.

Циљ сваке транзиције јесте фундаментална промена основних система организације привреде, државе и друштва, а кључна претпоставка таквих промена је измена система вредности. Дакле, неопходно је у крајњем домету омогућити прелазак из доказано неефикасног у ефикасни систем, који ће обезбедити остваривање веће додатне вредности и великог броја радних места што би требало да резултира бољим квалитетом живота грађана. Немогуће је дати јединствени образац по којој би се транзиција одвијала у различитим земљама али основно је да свака земља која је прихватила тржишну оријентацију као главни циљ, проживљава специфичан транзициони процес – снажни економски пад на почетку транзиције, снажни инфлаторни притисци, високи фискални дефицити, банкарске кризе, пораст незапослености, приватизацијски модели оптерећени бројним интересним конфликтима и друго.

Реалокација, односно, преусмеравање ресурса из једног сектора у други и реструктурирање које је везано за предузеће су два кључна економска механизма транзиције, а заједнички именитељ им је приватизација. Питање својине је веома важно питање као претпоставка јачања предузетничке економије и тржишног начина привређивања и зато је својинска трансформација у смеру праведне, поштене и на економским основама изведене приватизације производних предузећа има улогу стварања почетне институционалне структуре за брже технолошке промене које нису само претпоставка ефикаснијег привређивања него су и детонатор многих друштвених промена.

Један од предуслова за успешно спровођење процеса транзиције на основу економске ефикасности пословања у условима међународне конкуренције, у нашим условима, јесте микроекономска реформа или структурно прилагођавање предузећа. Предузетништво и развој малих и средњих предузећа се промовише у најважнију карику обнове и развитка које почива на постулатима промена привредне стварности као темељног предуслова свеколиког друштвеног развитка. Све развијене земље се труде да предузетницима омогуће најповољније услове како би

своје пословне идеје успешно реализовали, јер само уколико предузетници имају повољно окружење, може се рачунати на нова предузећа. Дакле, мотив сваког предузетника није да решава социјалне проблеме (високу незапосленост и сиромаштво), већ да максимализује ефекте свог пословања кроз развој и само тада спреман је, између осталог, да повећа број запослених. Развијене и земље са одмаклом транзицијом препознале су предузетништво као кључни фактор одрживог развоја и створиле су међусобно повезан и од државне контроле независан интерактивни систем нефинансијских и финансијских тржишних институција које воде свакодневну борбу за индетификовање пословних идеја, њихову артикулацију до нивоа спремности за њихову реализацију и даљи несметани развој.

Србија је, такође, закорачила у ново економско доба са новом предузетничком групом која је људски широко и јако оформљена али у далеко мањој мери са финансијским капиталом и само се у Србији од банкарских и државних финансијера може чути да не финансирају идеје већ предузећа. У тим случајевима нема нових предузетника, јер препуштени су сами себи чак и у случајевима када имају доказану способност да се њихова идеја и реално оствари на тржишту. То нас поново доводи до проблеме неразумевања предузетништва, односно да су државне и парадржавне институције пуне некомпетентних кадрова из договорне и самоуправљачке економије. Последица таквих размишљања може бити стагнирање предузетничких иницијатива.

С правом се сматра да мала и средња предузећа морају да буду интегрални део целокупне привредне структуре и извор не само локалног већ и раста националне привреде, а и међународно тржиште пружа велике шансе за њихово успешно и међународно пословање. Сигурно је да то она сама не би могла остварити и зато се она налазе у конкурентским и комплементарним односима са великим предузећима. МСП се специјализују за ону врсту производа и тржишта која нису интересантна за велика предузећа прибегавајући уговорној пословној сарадњи са међународно афирмисаним пословним системима. Економски допринос малих и средњих предузећа привредном развоју земаља огледа се кроз висок степен флексибилности, увођењу иновација, одржавању блиских односа са купцима, стимулисање конкуренције, подстицање иницијатива и допринос знању и радном искуству запослених, обезбеђењу нових радних места и динамизирању локалног развоја.

Окружење инспирише али и кажњава, па је неопходно да мала и средња предузећа у свом развоју бирају правце и методе раста која омогућавају максималну ефикасност и ефективност пословања и стицање конкурентске предности. Но, на том путу се често јављају проблеми и ограничења која се исказују кроз недовољну стимулативност системског амбијента и мера економске политике у погледу подстицања развоја МСП као и изрази институционалне инфраструктуре неопходне за њихов складан и успешан развој. Ти проблеми се јављају као унутрашње слабости, слабости амбијента и институционалне подршке МСП и нарушавању амбијента.

Садашње окружење предузетничког деловања у нашој земљи у основи је комплексно у којем постоје значајна ограничења бржем расту и развоју МСП. Може се рећи да су подцењене последице дугогодишњег пословања у условима санкција након чега је највећи број привредних субјекта био изопштен из тржишног система

вредности. У том периоду развијени су многи видови „предузетничке патологије“ као што су сива економија, рад на црно, избегавање пореза и пријављивања запослених и сл.

Створена је на корупцији администрације која још није претрпела промене и још увек не помаже развоју предузетништва и МСП већ им и даље намеће нове „обавезе“. Уместо тржишних институција створене су парадржавне агенције, дирекције и фондови који уместо да стварају повољно окружење за стварне предузетничке подухвате, своје постојање означавају повољним амбијентом за подршку. Посебан проблем представља непостојање јасних критеријума за регрутовање и запошљавање кадрова у тзв. институцијама за подршку.

Недостатак финансијског капитала један је од најзначајнијих препрека у развоју МСП. Пословни процеси започињу са недовољно властитог новца, а дужничко финансирање, путем кредита, још увек је, иако неповољан, једини начин финансирања. У Србији нису развијени институти инвестиционих фондова, фондова ризичног капитала и пословних анђела који би узлагали у МСП. Предузетници који тек започињу своје пословање и оснивају предузећа имају највеће проблеме у обезбеђивању потребних средстава и сусрећу се са низом проблема и предугом процедуром добијања кредита.

Из анализа и закључака који су изведени у овој књизи, као и на основу других стручних анализа, може се закључити да су МСП све више носиоци привредног развоја па и најефикаснији сегмент привреде Србије. Зато држава својим активностима и настоји да створи снажан, развијен, међународно конкурентан и извозно орјентисан сектор МСП и њена пажња је усмерена на дефинисање политике развоја, односно држава жели да створи стабилан и сигуран правни оквир пословања МСП, а у складу са потребама привреде.

Одређени помаци на том плану, плану дефинисања политике, су и учињени али држава готово ништа није урадила на плану успостављања ефикасног система мера спровођења развојне политике сектора МСП, а акције и активности које су до сада спровођене резултат су ангажовања појединих министарстава или других органа. Због тога се може рећи да кампањским начином имплементације развојне политике држава се постепено, и то на велика врата, враћа у привреду или тачније речено држава се тешко ослобађа свог утицаја на привреду. И даље је читав систем организације државе, привреде и друштва у „заробљеном уму“ погрешно схваћеног предузетништва и одрживог развоја јер не постоји права спремност извршне власти да развоју МСП посвети сву неопходну и потребну пажњу. Влада уместо да буде јавни сервис и извршни орган хоће и даље да „влада“ одређујући које ће се гране у привреди развијати као и одређујући и носиоце развоја тих привредних грана. Егзактна истраживања и сазнања намећу закључак да су предузетништво и МСП основна полука развоја Србије, да одговарају ресурсима и позицијама наше државе, да су кључни фактор скоро двих земаља у транзицији. Једном речју, предузетништво и МСП су наша неминовност и прави потенцијал ка будућности.

Књига је састављена из три главе где се у првој глави говори о транзиционим процесима у Србији односно макроекономским условима и основним карактеристикама микроекономских реформи као и зависности утицаја окружења на

разvoj preduzetništva i MSP. Druga glava knjige posvećena je MSP kao novim privrednim mogućnostima analizirajući razvijenost sektora MSP u razvijenim zemljama, zemljama u razvoju i razvoju tog sektora u Srbiji kao i stimulativnih uslova, finansijskih potpora i uticaja na lokalni ekonomski razvoj. U trećoj glavi se govori o razvoju tržišne privrede i uticaju na razvoj MSP i njihov uticaj na razvoj konkurentnosti privrede, povećanje izvoza, podsticanje inovativnosti i znanja.

Na kraju xteo bi da se na podržci, ohrabrenju i toleranciji zahvalim svojoj porodici čijom zaslugom, između ostalog, je nastala ova knjiga.

Аутор